

Ризици од злоупотребе непрофитног сектора у сврху финансирања тероризма

**Ризици од злоупотребе
непрофитног сектора
у сврху финансирања тероризма**

РИЗИЦИ ОД ЗЛОУПОТРЕБЕ НЕПРОФИТНОГ СЕКТОРА У СВРХУ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Издавачи:

Мисија ОЕБС-а у Србији

Министарство финансија

Управа за спречавање прања новца

Масарикова 2, Београд

Тел: 011 2060151

Фах: 011 2060150

www.apml.org.rs

Аутор: Ђорђевић Вујичић, Управа за спречавање прања новца

Графичко обликовање: Милица Дервишевић

Штампа: Грид студио д.о.о.

Тираж: 100

ISBN 978-86-6383-070-7

CIP - Каталогизација у публикацији - Народна библиотека Србије, Београд
343.85:[343.53:336.741.1 343.85:[343.9.024:336.7 336.6:061.2 ВУЈИЧИЋ, Ђорђевић, 1982- Ризици од злоупотребе непрофитног сектора у сврху финансирања тероризма / [аутор Ђорђевић Вујичић]. - Београд : Мисија ОЕБС-а у Србији : Министарство финансија, Управа за спречавање прања новца, 2018 (Београд : Грид студио). - 48 стр. ; 21 cm Тираж 100. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 48.
ISBN 978-86-6383-070-7 а) Тероризам - Финансирање - Спречавање б) Невладине организације - Финансирање
COBISS.SR-ID 262937868

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Напомена:

Штампање ове публикације подржала је Мисија ОЕБС-а у Србији.

Ставови изражени у овој публикацији припадају искључиво ауторима и не одражавају нужно и ставове ОЕБС-а.

САДРЖАЈ

УВОД	5
Методологија	5
Терминологија	6
НЕПРОФИТНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ	7
Финансирање тероризма и непрофитне организације	7
МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ У БОРБИ ПРОТИВ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА	10
ФАТФ-ова Препорука 8 – Непрофитне организације	12
Напомена с тумачењима за Препоруку 8. (Непрофитне организације)	12
МОДАЛИТЕТИ ЗЛОУПОТРЕБЕ НЕПРОФИТНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА ОД СТРАНЕ ТЕРОРИСТИЧКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА	22
Преусмеравање новчаних средстава удружења	23
Интерно преусмеравање средстава	23
Екстерно преусмеравање средстава	24
Повезаност са терористичким ентитетом	24
Злоупотреба активности удружења	25
Подршка врбовању терориста	26
Лажно представљање	26
ИНДИКАТОРИ ЗА ПРЕПОЗНАВАЊЕ СУМЊИВИХ АКТИВНОСТИ У ВЕЗИ СА ФИНАНСИРАЊЕМ ТЕРОРИЗМА	27
Индикатори ФАТФ-а	27
1. Финансијска подршка познатим терористичким ентитетима или ентитетима за која се сумња да су терористичка	28
2. Материјална подршка познатим терористичким ентитетима или ентитетима за која се сумња да су повезана са тероризмом	30

3. Финансијска, материјална или логистичка подршка означеним терористичким ентитетима	30
4. Ангажованости у подручјима где постоје претње од терористичких активности	31
5. Опште активности и управљање	32
6. Подршка врбовању	34
7. Остале криминалне активности	34
Индикатори Управе за спречавање прања новца	35
Листа индикатора за препознавање сумњивих активности трансакција у вези са финансирањем тероризма	36
СТУДИЈА ХИПОТЕТИЧКОГ СЛУЧАЈА	40
Злоупотреба непрофитног сектора од стране терористичке организације ТО	40
АКТИВНОСТИ НЕПРОФИТНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У ЦИЉУ ЗАШТИТЕ ОД ЗЛОУПОТРЕБЕ ОД СТРАНЕ ТЕРОРИСТИЧКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА	45
Анализа ризика	45
Смањење ризика	46
Саморегулатива	47
БИБЛИОГРАФИЈА	48

Увод

Ова публикација има за циљ упознавање шире јавности са ризицима од злоупотребе непрофитног сектора од стране терориста у сврхе финансирања тероризма. Првенствено је намењена непрофитним организацијама и учесницима у активностима непрофитних организација (донаторима, партнерима и корисницима средстава удружења), али се надамо да ће бити од значаја и заинтересованим странама у јавном и приватном сектору.

Спречавање и борба против тероризма и његовог финансирања представља изузетно значајан изазов. Ефикасној превенцији тероризма не доприносе само државни органи надлежни за борбу против тероризма, већ сви грађани. Због тога је важно да се јавност упозна са ризицима од могућих злоупотреба.

Непрофитни сектор утиче на животе великог броја људи. Активности невладиних организација, као и начин спровођења тих активности, остављају могућност терористима и терористичким организацијама да их злоупотребе. Покушали смо да представимо опште модалитете злоупотребе непрофитних организација од стране терориста, али и индикаторе за препознавање тих злоупотреба. Студија хипотетичког случаја има за циљ да на практичном примеру представи наведене модалитете и индикаторе. Представљено је и неколико активности које саме непрофитне организације могу да предузму да би смањиле ризик и заштитиле се од злоупотребе терориста.

Методологија

Ова публикација је заснована на анализи више извештаја, студија случаја и истраживања реализованих од стране релевантних организација које се, између осталог, баве и феноменом тероризма и његовом повезаности са непрофитним сектором (Уједињене нације, Организација за контролу и спречавање прања новца - ФАТФ, Комитет *MONEYVAL*, *Cherity Commission* и друге). Методологија, као и овај документ, жели првенствено да укаже на потенцијалну рањивост и изложеност сектора непрофитног сектора од финансирања тероризма, те следствено томе, да упути јавност на значај

превенције, односно стварања „добрих баријера“ са циљем да непрофитне организације што мање буду изложене ризику од финансирања тероризма.

Кратка анализа непрофитног сектора у Републици Србији је урађена на основу доступних података Агенције за привредне регистре и претходних јавно доступних анализа сектора .

Терминологија

Општи консензус међународне заједнице је да се цркве и верске заједнице сврставају у непрофитан сектор, што није случај у Републици Србији. Међутим, узевши у обзир да *ФАТФ* дефинише непрофитне организације као правна лица или организације „које су примарно ангажоване у прикупљању или расподели новчаних средстава у добротворне, верске, културне, образовне, социјалне или `братске` сврхе, или која се бави другим видовима `добрих дела`“ у овој публикацији ћемо се држати наведене дефиниције.

Непрофитне организације

Непрофитне организације, спајајући појединце истих интереса, као крајњи циљ имају креирање општег бољитка у друштву као целини. Непрофитни сектор је разноврсан и обухвата различите типове организација, са различитим циљевима, активностима и местима деловања. Оно што је заједничко је посвећеност волонтерском раду људи сличних интересовања чији циљ није стицање профита, већ унапређење целе заједнице. Значај удруживања грађана око решавања питања од заједничког интереса је и у стварању мреже, независне од државе, која повећава: интересовање цивилног друштва за одређени друштвени проблем, укључивање грађана у решавање проблема и одговорност за друштво уопште. Због тога се непрофитне организације често могу сматрати синонимом за солидарност.

Деловање непрофитних организација може да укључује услуге различите природе: хуманитарне, образовне, научно-истраживачке, културно-уметничке, спортске, здравствене, еколошке, верске и др. Непрофитне организације могу деловати локално, национално и интернационално, често у високо-ризициним регионима где су и активности терориста повећане.

Глобално гледано, процењује се да је вредност оперативних трошкова непрофитних организација једнака бруто домаћем производу Француске или Уједињеног Краљевства. Број запослених у непрофитном сектору је већи од укупног броја запослених у 50 највећих корпорација.

Финансирање тероризма и непрофитне организације

Новац стоји у позадини свих терористичких активности. Као што смо већ навели средства којима располажу непрофитне организације су значајна и свакако атрактивна разним криминалним и терористичким групама и појединцима. Пропагандни материјал, врбовање, тренинг, куповина оружја, одеће, материјала за извршење терористичког акта и сл. захтевају новчана

средства. Прекид финансијских активности терориста је од кључног значаја у спречавању и борби против тероризма. Терористичке организација континуирано траже нове начине за прикупљање и дистрибуцију новчаних средстава.

Непрофитне организације су такође ризичне од злоупотребе од стране терориста и других криминалних група из више разлога:

- релативно их је лако основати, а у неким земљама (па и у Републици Србији) регистрација није обавезна;
- уживају висок степен поверења у јавности;
- ослањају се делом на добровољни рад појединаца;
- разноврсне су у деловању; повезане су са великим бројем појединаца и другим организацијама;
- активне су на међународном нивоу, неретко у конфликтним зонама и често једине могу да транспортују новац, робу и људе у/из тих зона;
- имају непредвидиве токове новца, па је теже оценити сумњиве трансакција;
- подлежу либералнијој регулаторној и пореској контроли;
- доступни су им значајни и разноврсни извори финансирања;
- имају комплексне финансијске активности, укључујући вишеструке донаторе, валуте и инвестиције, често прикупљајући донације и делећи помоћ у готовини, остварујући велики број трансакција малих износа у промету по рачунима;
- имају разрађену социјалну мрежу преко које повезују волонтере, запослене и угрожене.

Финансијски сектор је веома посвећен смањењу ризика од злоупотребе. Гледајући да испуне организацију својих циљева што мање опажено, терористичке организација не зазиру од искоришћавања непрофитног сектора.

Постоји више модалитета злоупотребе непрофитних организација од стране терориста, који нису међусобно искључиви:

- Преусмеравање средстава;
- Повезаност са терористичким ентитетом;
- Злоупотреба активности непрофитне организације;
- Подршка врбовању терориста;
- Лажно представљање организације.

Од важности је да непрофитне организације буду свесне да постоји ризик да буду злоупотребљене за финансирање тероризма. Тај ризик није општи, нити једнак за сваку организацију. Због тога је важно да свака организација за себе уради анализу ризика и преиспита своје процедуре финансијске контроле ради утврђивања својих рањивости.

Држава, са друге стране, врши надзор активности непрофитних организација у складу са законом. Анализом финансијских активности кроз формалне системе је тешко, ако уопште и могуће, утврдити трансакције које указују на финансирање тероризма или повезаност удружења са терористичким организацијама. С једне стране, формалне финансијске институције су веома ажурне у примени индикатора и у усклађивању са листама означених лица, док са друге стране, терористичке организације су свесне о стриктним применама прописа од стране банака и агената за пренос новца, те увек траже алтернативне (мање формалне или неформалне, нпр. хавала и хунди) начине при вршењу финансијских активности.

Још увек није утврђено да је неко удружење регистровано на територији Републике Србије било у директној функцији финансирања тероризма.

Међународни стандарди у борби против финансирања тероризма

Република Србија је потписница низа међународних инструмената намењених сузбијању и борби против тероризма. Република Србија подржава све усвојене резолуције Генералне скупштине Уједињених нација о мерама за спречавање међународног тероризма, почевши од прве усвојене резолуције децембра 1972. године, све релевантне резолуције Савета безбедности Уједињених нација, као и релевантне Европске конвенције, конвенције Савета Европе и напоре међународне заједнице у циљу ефикасне борбе против овог глобалног проблема.

Финансирање тероризма је питање које изазива озбиљну забринутост међународне заједнице у целини. Међународна конвенција о сузбијању финансирања тероризма је усвојена од стране Уједињених нација 9. децембра 1999. године у Њујорку. Она дефинише финансирање тероризма као „на било који начин, непосредно или посредно, незаконито и намерно, обезбеђивање или прикупљање средстава са намером да се она употребе или знајући да ће она бити употребљена, у целини или делимично, ради чињења:

- неког дела које представља кривично дело у оквиру и као што је утврђено у једном од споразума у анексу; или
- било код другог дела чији је циљ да изазиве смрт или тежу телесну повреду цивила или било ког другог лица које не учествује активно у непријатељствима у ситуацији оружаног сукова, када је сврха таквог дела, по његовој природи или контексту, да застраши становништво, или да примора неку владу или неку међународну организацију да почини или да се уздржи од чињења неког дела.“

Четврта директива Европске уније о спречавању коришћења финансијског система у сврху прања новца или финансирања тероризма дефинише финансирање тероризма као „осигуравање или прикупљање новчаних средстава, било којим путем, директно или индиректно, с намером да се она користе

или уз знање да су она намењена коришћењу, било у целости или делимично, за извршење било ког од кривичних дела у смислу члана од 1. до 4. Оквирне одлуке Савета 2002/475/ПУП.“

Четврта директива ЕУ наводи да су све државе чланице Европске уније препознале борбу против финансирања теоризма као важан темељ јавног интереса и позивају чланице на оснивање финансијскообавештајне службе као централне националне јединице за пријем, анализу и дистрибуцију резултата својих анализа другим надлежним државним органима. Узевши у обзир међународни карактер финансирања тероризма, наведена директива наглашава важност координације и сарадње између финансијскообавештајних служби.

Наведене препоруке Четврте директиве Европске уније се позивају на препоруке Организације за контролу и спречавање прања новца (енг. *Financial Action Task Force*, у даљем тексту: *ФАТФ*) и подржавају примену 40 препорука наведене организације које постављају оквир мера које државе треба да примене.

ФАТФ је међувладино тело, основано 1989. године са задатком да поставља стандарде и промовише делотворне примене законских, регулаторних и оперативних мера за борбу против прања новца, финансирања тероризма и ширења оружја за масовно уништење. Узевши у обзир значај препорука *ФАТФ*-а, Препоруку 8 – Непрофитне организација, као и напомене уз наведену препоруку, овде излажемо у целини.

ФАТФ-ова Препорука 8 – Непрофитне организације

Државе треба да преиспитају адекватност закона и прописа који се односе на непрофитне организације идентификоване као рањиве на злоупотребу од финансирања тероризма. Државе треба да примењују усмерене и сразмерне мере на такве непрофитне организације у складу са приступом заснованом на ризику како би их заштитиле од злоупотребе од финансирања тероризма, укључујући и:

- 1) злоупотребе од стране терористичких организација које се представљају као легитимна правна лица;
- 2) коришћењем легитимних правних лица као канала за финансирање тероризма, између осталог и у циљу избегавања мера за ограничавање располагања имовином и
- 3) сакривајући или прикривајући тајно преусмеравање средстава, намењених легитимним циљевима, ка терористичким организацијама.

Напомена с тумачењима за Препоруку 8. (Непрофитне организације)

Увод

Узевши у обрзи на то да непрофитне организације могу имати више правних облика, у зависности од државе, ФАТФ је усвојио функционалну дефиницију непрофитних организација. Дефиниција се заснива на оним активностима и карактеристикама које и доводе организацију у ризик од финансирања тероризма, а не на пукој чињеници да организација функционише по непрофитном принципу. У сврхе ове препоруке, појам непрофитне организације односи се на правно лице или аранжман или организацију која се претежно бави прикупљањем или давањем новчаних средстава у добротворне, верске, културне, образовне, социјалне или солидарне сврхе, или у сврхе чињења других *добрих дела*. Не утичући на Препоруку 1, ова Препорука односи се само на оне непрофитне организације које потпадају под ФАТФ дефиницију непрофитних организација. Препорука се не односи на све различите типове непрофитних организација које постоје.

Непрофитне организације (у даљем тексту: НПО) имају витално значајну улогу у светској привреди и у многим националним привредама и друштвеним системима. Напори које оне улажу комплементарни су активности јавног и приватног сектора у пружању суштински значајних услуга, утехе и наде угроженим лицима широм света. ФАТФ препознаје витални значај непрофитних организација у пружању ових важних добротворних услуга као и то колико је тешко помагати људима којима је помоћ потребна, а који се често налазе у високоризичним подручјима и у зонама конфликта и са највећим поштовањем поздравља напоре непрофитних организација за остваривање тих циљева. ФАТФ такође препознаје намере и напоре непрофитних организација на унапређењу транспарентност свог пословања и спречавању злоупотребе од финансирања тероризма, укључујући и развијање програма који имају за циљ да обесхрабре радикализацију и насилни екстремизам. Актуелна међународна кампања против финансирања тероризма препознала је случајеве где терористи и терористичке организације искоришћавају поједине непрофитне организације за прикупљање и пренос средстава, пружање логистичке подршке, подстицање врвовања терориста или за остале видове подршке терористичким организацијама и деловању. Такође је било случајева да терористи оснивају лажне добротворне организације или да на превару прикупљају средства за терористичке циљеве. Оваква злоупотреба не само да омогућава терористичке активности, већ и подрива поверење донатор и угрожава сам интегритет непрофитних организација. Стога заштита непрофитних организација од злоупотребе у сврхе финансирања тероризма представља и критичну компоненту у глобалној борби против тероризма и неопходни корак да би се сачувао интегритет непрофитних организација и заједнице донатора. Мере заштите непрофитног сектора од финансирања тероризма треба да буду циљане и у складу са приступом заснованом на ризику. Такође је важно да се те мере имплементирају на начин да се поштују обавезе које државе имају по Повељи Уједињених нација и међународним актима за заштиту људских права.

НПО могу бити рањиве на злоупотребу од финансирања тероризма од стране терориста из различитих разлога. НПО уживају поверење јавности, имају приступ новчаним средствима у знатној мери и често су у додиру са готовином. Осим тога, неке НПО су глобално присутне, што им омогућава да национално и интернационално делују и врше финансијске трансакције, често у оним областима које су понајвише изложене терористичкој активности или које су у непосредној близини тих подручја. У неким случајевима терористичке организације користиле су те и остале особености НПО да би се инфилтрирале у неке непрофитне организације и злоупотребиле њихова новчана средства и деловање и тако прикриле или пружале подршку терористичким активностима.

Циљеви и ојшћиа начела

Циљ Препоруке бр. 8. јесте да се обезбеди да терористичке организације не злоупотребљавају НПО:

- 1) како би се представиле као законити ентитети,
- 2) како би искористиле законите организације као канале за финансирање тероризма, између осталог и зато да би избегле мере замрзавања рачуна или
- 3) како би прикриле или замаглиле илегално скретање новчаних средстава која су иначе намењена за законите сврхе, али су преусмерена у терористичке сврхе.

У напомени с тумачењима приступ ка остваривању тог циља заснива се на следећим општим начелима:

- (а) Приступ заснован на ризику уз примену циљаних мера на препознате претње од злоупотребе у сврхе финансирања тероризма од суштинског је значаја с обзиром на разноликост овог сектора у свакој држави, на чињеницу да су делови овог сектора у различитој мери рањиви на злоупотребе у свакој држави, на потребу да се законите добротворне активности и даље успешно одвијају и на ограничене ресурсе и органе надлежне да се боре против финансирања тероризма у свакој држави.
- (б) Флексибилност у формулисању националног одговора на злоупотребу непрофитног сектора од финансирања тероризма је од суштинског значаја како би одговор могао да се прилагоди благовремено пошто је суочен са променљивом природом претње од финансирања тероризма.
- (в) Претходне и актуелне злоупотребе непрофитних организација захтевају од држава да усвајају делотворне и сразмерне мере, које треба да буду сразмерне утврђеним ризицима.
- (г) Циљане мере за заштиту непрофитних организација од финансирања тероризма које државе усвоје не би требало да ремете или обесхрабре законите добротворне активности. Напротив, те мере би требало да промовишу одговорност и да створе појачано уверење међу непрофитним организацијама, донаторима и у јавности уопште, да добротворни фондови и услуге стижу до законитих корисника. Системи који промовишу висок ниво одговорности, интегритета и поверења јавности у вођење и функционисање непрофитних организација је саставни део онемогућавања да се ове организације злоупотребе за финансирање тероризма.

- (д) Државе су у обавези да идентификују у предузимају делотворне и сразмерне мере против непрофитних организација које су или искоришћене од стране терориста или терористичких организација, или их свесно подржавају, узимајући у обзир специфичности случаја. Државе треба да имају за циљ да по потреби спречавају и кривично гоне за финансирање тероризма и за друге видове пружања подршке терористима. Где се посумња или утврди да је непрофитна организација умешана у финансирање тероризма или у друге видове подршке тероризму, у врху приоритета за државу је да спроведе истрагу и заустави финансирање тероризма или подршку. Радње предузете у том циљу треба да, што је више могуће, умање негативни утицај на недужне и законите кориснике добротворних активности. Међутим, интерес тих корисника не може бити изнад потребе да се предузму моменталне и делотворне радње за заустављање финансирања тероризма или других видова подршке коју терористима пружају непрофитне организације.
- (ђ) Развијање односа сарадње између јавног и приватног сектора и непрофитних организација од критичног је значаја за разумевање ризика непрофитних организација и стратегија за ублажавање ризика, подизање свести, повећање делотворности и очување капацитета за борбу против финансирања тероризма у непрофитном сектору. Државе треба да подржавају академска истраживања и размену информација о непрофитном сектору како би решавале питања у вези са финансирањем тероризма.

Мере

Без утицаја на обавезе из Препоруке 1, узевши у обзир да нису све непрофитне организације високоризичне (а неке можда представљају низак или никакав ризик), државе треба да препознају која група организација потпада под ФАТФ дефиницију непрофитних организација. При тој иницијативи државе треба да користе све релевантне изворе информација како би уврдиле за који тип организације постоји вероватноћа да носи ризик од злоупотребе, због својих активности или карактеристика.¹ Такође је од кључне важности утврдити природу претњи које терористи представљају по непрофитне организације које су у ризику, као и то на који начин злоупотребљавају те организације. Државе треба да преиспитају адекватност мера, укључујући и закона и прописа који се односе на групу непрофитних организација које се могу злоупотребити као подршка финансирању тероризма како би успеле да предузму сразмерне и делотворне радње као одговор на препознате ризике. Овакве иницијативе државе могу да имају различите форме и могу да буду, или не буду, у писаном облику. Државе такође треба да повремено понављају процену сектора анализом нових информација о потенцијалним рањивостима сектора на терористичке активности како би се обезбедила делотворна имплементација мера.

Постоји широк дијапазон различитих приступа када је реч о идентификовању и спречавању терористичке злоупотребе НПО и борби против ње. Међутим, делотворан је сваки приступ који садржи сва четири следећа елемента:

- (а) рад са сектором како би се побољшала његова пријемчивост за предузете мере,
- (б) циљана супервизија заснована на ризику или надзор,
- (в) делотворна истрага и прикупљање информација и
- (г) делотворни механизми међународне сарадње.

Следеће мере представљају конкретне радње које државе треба да предузму у односу на сваки од тих елемената како би заштитиле свој сектор НПО од злоупотреба за финансирање тероризма.

(а) Рад са сектором НПО у вези с проблемима финансирања тероризма како би се побољшала пријемчивост сектора за предузете мере

- 1) Државе треба да имају јасну секторску политику којој је циљ подстицање транспарентности и интегритета НПО и поверења јавности у управљање свим НПО.

¹ На пример, такве информације могу да дају регулатори, Пореска управа, ФОС-ови, донатори, полиција или тужилаштво и обавештајне службе.

- 2) Државе треба да подстичу и реализују програме рада са сектором како би се појачала његова упућеност у проблем рањивости НПО на злоупотребу којој би могли прибећи терористи и ризике од финансирања тероризма, као и мере које саме НПО могу да предузму како би се заштитиле од таквих злоупотреба.
- 3) Државе треба да сарађују са сектором НПО на развоју и усавршавању најбољих метода за решавање питања ризика од финансирања тероризма и рањивости на том плану како би се сектор заштитио од терористичких злоупотреба.
- 4) Државе треба да подстакну НПО да све трансакције обављају користећи за то уређене финансијске канале, где год је то могуће, имајући на уму разне капацитете у финансијским секторима у различитим државама и у различитим областима хитних добротворних и хуманитарних програма.

б) Циљана супервизија заснована на ризику или надзор над непрофитним сектором

Државе треба да предузму кораке за унапређење делотворне супервизије или надзора. Иста решења за све не би била у складу са правилном имплементацијом приступа заснованог на ризику, како је предвиђено Препоруком 1. У пракси државе треба да буду у стању да покажу да се мере засноване на ризику примењују на непрофитне организације које су у ризику од злоупотребе за финансирање тероризма. Такође је могуће да постојеће регулаторне или друге мере већ у довољној мери пружају одговор на тренутне ризике од финансирања тероризма у непрофитном сектору државе, иако ризике од финансирања тероризма треба повремено преиспитивати. Надлежни органи треба да врше надзор над непрофитним организацијама у погледу испуњавања обавеза из ове препоруке, укључујући и мере засноване на ризику које се примењују на непрофитне организације.² Надлежни органи треба да буду у стању да примењују делотворне, сразмерне и одвраћајуће санкције за кршење прописа од стране непрофитних организација или лица која их представљају.³ Следе примери неких мера које је могуће предузети против непрофитних организација, у целисти или делимично, у зависности од утврђених ризика:

- 2 У овом контексту правила и прописи могу да обухватају и правила и стандарде које примењују струковна удружења и институције које та удружења акредитују.
- 3 Те санкције могу да обухватају замрзавање рачуна, разрешење са места заступника НПО, новчане казне, одузимање сертификације, дозволе за рад или брисање из регистра. Ово, међутим, не треба да спречава да се против организације или њених заступника паралелно води грађански, управни или кривични поступак по потреби.

- 1) НПО треба да подлежу процесу издавања дозволе за рад (лиценце) или регистрације. Те информације треба да буду доступне надлежним органима, а по могућству и јавности.⁴
- 2) НПО треба да чувају информације о (а) циљевима својих прокламованих активности и (б) идентитету лица (једног или више њих) која поседују, контролишу или усмеравају њихове активности, укључујући високе званичнике, чланове управног одбора и поверенике. Те информације треба да буду доступне јавности било непосредно од НПО, било преко надлежних органа.
- 3) НПО треба да издају годишње финансијске извештаје у којима ће бити предочени детаљни описи прихода и расхода.
- 4) НПО треба да имају одговарајуће механизме контроле како би осигурале да се сва средства којима располажу у целости користе на начин који одговара прокламованим циљевима и задацима НПО.
- 5) НПО могу да буду у обавези да потврде идентитет, веродостојност и репутацију корисника⁵ и повезаних непрофитних организација, као и да нису повезани са терористима или користе добротворне фондове како би подржавали терористе или терористичке организације.⁶ Међутим, непрофитне организације не треба да буду у обавези да спроводе мере праћења и познавања странке. Непрофитне организације могу да буду у обавези да предузимају разумне мере да би документовале идентитет значајних донатора и уважавале поверљивост таквог податка. Крајњи циљ ове обавезе је да спречи да се добротворни фондови користе за финансирање или подршку терористима и терористичким организацијама.

4 Нису потребне посебне обавезе на плану лиценцирања или регистрације у погледу спречавања финансирања тероризма. На пример, у неким државама, НПО су већ регистроване код пореских органа и њихов рад се надзире у контексту стицања могућности за пвољнији порески третман (као што су порески кредити или ослобађање од плаћања пореза).

5 Појам корисника односи се на појединца или групе појединаца које примају добротворну, хуманитарну или осталу помоћ кроз услуге НПО.

6 Ово не значи да се од НПО очекује да утврде идентитет сваког појединца, пошто такву обавезу не би било могуће увек испунити, а у неким случајевима НПО би биле онемогућене да пруже услуге за који постоји прека потреба.

- 6) НПО треба да чувају најмање пет година документацију о домаћим и међународним трансакцијама која је у довољној мери подробна да је на основу ње могуће потврдити да су новчана средства коришћена на начин који је у складу с њиховим прокламованим циљевима и сву ту документацију треба да ставе на увид надлежним органима у оквиру одговарајућих овлашћења. То такође важи за информације из горе наведених ставова 1) и 2). По потреби, евиденција о добротворним активностима и финансијском пословању непрофитних организација може се учинити доступна јавности.

(в) Ефикасно прикупљање информација и вођење истраге

- 1) Државе треба да обезбеде ефикасну сарадњу, координацију и прикупљање информација у највећој могућој мери међу свим нивоима одговарајућих државних органа или организација које имају у свом поседу релевантне информације о НПО.
- 2) Државе треба да поседују искуство и стручност у истрази и могућност да испитају НПО за које се сумња да су или искоришћене од или да активно подржавају терористичке активности или организације.
- 3) Државе треба да обезбеде да се током истраге може приступити свим информацијама о управљању одређеном НПО (укључујући све информације које се односе на финансијски и програмски аспект њеног рада).
- 4) Државе треба да успоставе одговарајуће механизме како би када постоји сумња да одређена НПО
  - (а) делује као параван неке терористичке организације за прикупљање новчаних средстава,
  - (б) да се користи као канал за финансирање терориста, укључујући избегавање мера замрзавања имовине или
  - (в) да прикрива или замагљује незаконито преусмеравање средстава која су одређена за законите сврхе, али су потом преусмерена да би била искоришћена за добробит терориста или терористичких организација, информације о томе могле без одлагања да буду достављене надлежним органима да би они могли предузети превентивне или истражне радње.

(г) Ефективна способност да се одговори на међународне захтеве за достављање информација о некој НПО која изазива забринутост

Сагласно препорукама о међународној сарадњи, државе треба да одреде одговарајуће органе за контакт и процедуре за реаговање на међународне захтеве за достављање информација у вези са одређеним НПО за које се сумња да служе за финансирање тероризма или за друге видове подршке терористима.

Ресурси за надзор, праћење и истраживање

Државе треба да обезбеде одговарајуће финансијске, људске и техничке ресурсе својим надлежним органима којима је стављено у задатак да надзиру, прате и истражују сектор НПО.

Речник карактеристичних израза коришћених у Препоруци 8

Одговарајући органи	означава надлежне органе, укључујући институције за акредитацију и саморегулаторне организације.
Партнерске НПО	обухвата и стране огранке међународних НПО.
Корисници	односи се на физичка лица или групе физичких лица која добијају добротворну или хуманитарну помоћ или друге типове помоћи кроз услуге НПО.
Непрофитна организација или НПО	односи се на правно лице или аранжман или организацију која је примарно ангажована у прикупљању или расподели новчаних средстава у добротворне, верске, културне, образовне, социјалне или „братске“ сврхе, или која се бави другим видовима „добрих дела“.

Укратко речено, у складу са ФАТФ-овом Препоруком 8, потребно је спречити да се терористи представљају као легитимни партнери правних ентитета или непрофитног сектора и на тај начин генеришу средства која би даље могла бити употребљена у циљу извршења неког терористичког акта. Потребно је спречити да се терористи финансирају преко легитимних правних лица, тј. да генеришу средства кријући се иза законитих организација, нарочито када су у питању лица чија је имовина замрзнута због њихове повезаности са тероризмом. Такође, потребно је и спречити да терористи дођу до средстава која су намењена у законите сврхе.

Оцену примене постављених стандарда ФАТФ-а у Републици Србији врши Комитет експерата за евалуацију мера спречавања прања новца и финансирања тероризма – *MONEYVAL*. *MONEYVAL* је стално надзорно тело Савета Европе које за циљ има побољшање капацитета националних власти за ефикаснију борбу против прања новца и финансирања тероризма. Систем оцењивања је заснован на ФАТФ-овом моделу, али обухвата и усклађеност са међународним конвенцијама и законодавством Европске уније.

Модалитети злоупотребе непрофитних организација од стране терористичких организација

Може се рећи да, на срећу, појаве злоупотребе непрофитних организација у циљу финансирања тероризма нису честе у Републици Србији. Због тога смо морали да се, приликом идентификације модалитета злоупотреба удружења од стране терористичких организација, користимо литературом међународних организација и анализирамо студије случаја страних финансијскообавештајних служби.

На основу наведеног идентификовани су следећи модалитети злоупотреба удружења од стране терористичких организација:

- › Преусмеравање новчаних средстава удружења
- › Повезаност са терористичким ентитетом
- › Злоупотреба активности удружења
- › Подршка врбовању терориста
- › Лажно представљање

Треба напоменути да доле описани модалитети нису независни један од других и да су честе ситуације да се у једном случају може препознати више модалитета злоупотреба непрофитних организација, нарочито када се терористи инфилтрирају у удружење. Циљ инфилтрације терориста у непрофитне организације које су основане у законите сврхе је да преузму одређени степен контроле или стекну утицај у удружењу да би злоупотребили репутацију и средства удружења у корист терористичке организације или испуњења терористичких циљева.

Преусмеравање новчаних средстава удружења

Многа удружења прикупљају средства која користе у складу са својим хуманитарним циљевима. Програми удружења за које се скупљају средства могу бити разноврсни: помоћ након природне катастрофе, помоћ сиромашнима, хуманитарна помоћ страдалима у рату, промовисање образовања и вере, развој културе и др.

Један од начина на који терористичке организације могу злоупотребити удружења је преусмеравањем средстава која удружења прикупе у сврху спровођења својих циљева. Средства која су намењена у законите сврхе могу да се преусмере терористичкој организацији или појединцу који за циљ има извршење терористичког акта. Преусмеравање средстава може да се деси у фази: прикупљања донација, када су средства у самом удружењу или када се преносе онима којима су законски намењена.

Преусмерена средства се могу користити за непосредно извршење терористичког напада, али могу бити искоришћена и за одржавање инфраструктуре терористичке организације.

Злоупотреба се може десити **интерним** преусмеравањем средстава, када средства такорећи краду лица унутар самог удружења, или **екстерним** преусмеравањем, тј. када лице које злоупотребљава средства није део организације, већ партнер при прикупљању или преношењу средстава.

Интерно преусмеравање средстава

Интерно преусмеравање средстава се може десити током прикупљања средстава за потребе реализације програма удружења. Ово је најчешће случај код хуманитарних организација која прикупљају готовину, а када се прикупљена средства преусмере терористичким организацијама пре него што су депонована на рачуне удружења.

Када су средства већ у самом удружењу, или када су у фази дистрибуције намењеним корисницима, интерно преусмеравање се може извршити на више начина тако да средства заврше у рукама терориста, а најчешће се то дешава путем безготовинског преноса на рачуне физичких или правних

лица која нису повезана са удружењем, неоснованим готовинским подизањима са рачуна удружења и преусмеравањем ка терористима путем кеш курира, трансферима преко платних институција или путних чекова.

Интерним преусмеравањем се сматра и када се удружења користе за „провлачење“ средстава трећег лица (било средстава која је прикупила нека терористичка организација, било легалних средстава која су намењена терористичкој организацији) у циљу прикривања стварне намене тих средстава, а у нади да ће се коришћењем удружења смањити ризик од откривања тих средстава од стране државних органа.

Екстерно преусмеравање средстава

Екстерно преусмеравање средстава се дешава када удружење ради на испуњењу својих циљева у сарадњи са другим организацијама. Најчешћи пример екстерног преусмеравања је када се прикупљање средстава препусти партнерској организацији која део прикупљених средстава преумери ка терористима, тј. не пренесе сва прикупљена средства на удружење. Такође, чести су примери да партнерска организација која за сврху има расподелу новчаних средстава удружења лицима којима су средства намењена (најчешће се ради о партнерским организацијама која се налазе у кризним подручјима) преусмерава средства терористичким организацијама или циљано дели средства породицама терориста.

Екстерним преусмеравањем средстава се сматра и када удружење, у најбољој намери, користи кеш курире или платне институције које део своје провизије (или целу провизију) преусмеравају терористичким организацијама.

Повезаност са терористичким ентитетом

Непрофитна организација, или појединац који ради за њу, може да одржава везе са терористичком организацијом или присталицом тероризма. Овде може бити случај да се ради о некоме унутар удружења ко одржава неформалне везе са терористима или о формализованој сарадњи непрофитне организације са терористичком.

Запослени у непрофитној организацији или заступници удружења могу да усмеравају рад организације у складу са циљевима терориста на разне начине. Горе описано интерно преусмеравање новчаних средстава, као и коришћење ресурса удружења у сврхе пропаганде и ширења екстремистичких идеологија терориста или врвовања, неки су од примера који указују да је непрофитна организација повезана са терористичком.

Када је у питању формализована сарадња удружења са терористичком организацијом, најчешће се ради о параван удружењу (или огранку удружења) које је формирано у сврху испуњења терористичких циљева. Оваква удружења, под „велом“ хуманитарних или едукативних активности, учествују у прикупљању новчаних средстава, набавци опреме, врвовању, тренингу и обуци присталица, као и ширењу пропаганде терориста.

Злоупотреба активности удружења

Активности које финансира непрофитна организација могу бити злоупотребљене тако да исход тих активности испадне подршка тероризму. Интерни или екстерни учесници у програмима су такође присутни и у овом моделу злоупотребе.

Пример злоупотребе активности удружења у сврху тероризма може бити волонтер који дели промотивни материјал удружења, али том приликом дели и материјал који служи у пропагандне сврхе тероризма (наравно, узевши у обзир да стварни циљ удружења није промовисање тероризма).

Удружење може основати едукативни центар и запослити (или примити као волонтере) наставнике у циљу ширења верских и културних вредности или образовања. Уколико тај наставник искористи свој положај за индоктринацију младих и врвовање у терористичке организације, може се сматрати да је активност удружења злоупотребљена у терористичке сврхе.

Узевши у обзир миграциону кризу, удружење које пружа помоћ тражиоцима азила или помаже мигрантима који су изгубили документа да, у земљи у којој се налазе, могу да изваде нова документа, може бити злоупотребљено од стране страних терористичких бораца који покушавају да се врате у земље порекла. Познато је да је пракса ИСИЛ-а да одузима документа лицима која су се као страни теористички бораца прикључили тој терористичкој

организацији. Такође, страни терористички борци користе лажна документа у циљу избегавања гоњења државних органа у земљама порекла.

Подршка врбовању терориста

Врбовање људи за терористичке организације је вид пружања помоћи тим организацијама. Објекти или средства која непрофитне организације прикупе могу се користити у сврхе подршке или промовисања активности за врбовање терориста.

Већ је наведено како едукативне активности удружења могу бити злоупотребљене у терористичке сврхе, али могући су и примери да удружење отвара едукативне институције са намером искоришћавања истих у сврхе врбовања.

Врбовањем се може сматрати и обећање финансијске помоћи, која потиче од средстава удружења, члановима породице лица које се покушава наговорити да се прикључи терористичкој организацији или да изврши терористички акт.

Лажно представљање

Искоришћавајући име и добру репутацију која прати непрофитне организације, удружење или појединац може да прикупља средства у намери да их користи за подршку тероризму. Овде пример могу бити „лажне организације“ које се региструју као хуманитарне, а за стварни циљ имају подршку терористима или члановима њихове породице.

Такође, појединци, или група појединаца, могу злоупотребити реноме неког удружења и, лажно представљајући се као представници тог удружења који сакупљају средства која би требало да буду искоришћена у сврху остваривања циљева удружења, прикупљена средства пребацити на терористичке организације или искористити као подршку тероризму.

Индикатори за препознавање сумњивих активности у вези са финансирањем тероризма

Познато је да терористичке организације користе сваку прилику да злоупотребе физичка и правна лица за финансирање и подршку својим активностима, па самим тим не зазиру ни од злоупотребе непрофитних организација.

Државе, али и међународне организације (*ФАТФ, Egmont Group* и др.) сачињавају и редовно, у складу са околностима, ажурирају листе индикатора за препознавање сумњивих активности и трансакција у вези са финансирањем тероризма.

Индикатори ФАТФ-а

ФАТФ је 2014-те године објавио опширну листу индикатора који се односе на ризике и злоупотребе непрофитног сектора од стране терориста. Индикатори су подељени у седам категорија:

1. Финансијска подршка познатим терористичким ентитетима или ентитетима за која се сумња да су терористичка
2. Материјална подршка познатим терористичким ентитетима или ентитетима за која се сумња да су терористичка
3. Финансијска, материјална или логистичка подршка означеним терористичким ентитетима
4. Ангажованости у подручјима где постоје претње од терористичких активности

5. Опште активности и управљање
6. Подршка врбовању
7. Остале кривичне активности

Индикатори представљају показатеље који захтевају даљу истрагу како би се одредио степен ризика злоупотребе. Не носе сви индикатори једнаку висину ризика повезаног са тероризмом. За многе индикаторе ризика, подршка тероризму је могуће, али не засигурно и једино, објашњење. Индикатори злоупотребе од терориста означавају везу са терористичким активностима.

Индикатори ризика	Индикатори злоупотребе терориста
Становиште да активности НПО које указују на злоупотребу или ризик од злоупотребе може бити повезана са терористичком активношћу, али постоје и друга могућа објашњења.	Становиште да активности НПО које указују на злоупотребу или ризик од злоупотребе јесте директно повезана са терористичком активношћу. Присуство ових индикатора појачава сигурност да је питању злоупотреба или ризик повезан са тероризмом.

1. Финансијска подршка познатим терористичким ентитетима или ентитетима за која се сумња да су терористичка

Када се разматра злоупотреба у непрофитном сектору, прво у шта се посумња је злоупотреба финансијских ресурса непрофитне организације.

Индикатори ризика	Индикатори злоупотребе терориста
<i>Индикатори које примењују државни орјани:</i> <ul style="list-style-type: none"> • коришћење кеш курира за пренос новчаних средстава адине организације у подручја где се одвијају терористичке активности 	<i>Индикатори које примењују државни орјани и учесници у активностима НПО-а:</i> <ul style="list-style-type: none"> • средства непрофитне организације се преносе на ентитете за које се верује да су укључени, или подржавају, терористичке активности

- трансакције непрофитне организације су структуриране како би се избегло извештавање о трансакцијама
- захтеви за трансфер средстава непрофитне организације су праћени нејасним описом сврхе трансакције
- удружење користи организације са компликованом власничком структуром као финансијски канал за извршење трансакција
- представници непрофитне организације не пријављују пренос готовинских новчаних средстава на граничним прелазима

Индикаџори које ђрменеђу државни орђани и учесници у активностима НПО-а:

- банковне рачуне непрофитне организације користе лица чији рачуни су у блокади
- средства непрофитне организације су помешана са личним средствима неког лица или привредног ентитета
- банковни рачуни који се односе на неке програме или активности непрофитне организације су прикривени
- средства непрофитне организације се преносе на ентитете који нису повезани са програмима или активностима тог удружења

- непрофитна организација прима средства од ентитета за које се верује да подржавају терористичке активности

2. Материјална подршка познатим терористичким ентитетима или ентитетима за која се сумња да су повезана са тероризмом

Због карактеристичности начина вршења својих активности, непрофитне организације имају приступ широком спектру материјалних ресурса који могу бити злоупотребљени од стране терориста, од објеката до опреме за двоструку намену. Терористичке организације злоупотребљавају непрофитне организације због њиховог приступа материјалним ресурсима, али и финансијским средствима. Ова категорија индикатора се односи на ситуације када су у питању познати терористички ентитети или ентитети за које се сумња да су повезани са тероризмом. Сходно томе, индикатори упозорења су преовлађујући у овој категорији.

Индикатори ризика	Индикатори злоупотребе терориста
<p><i>Индикатори које примењују државни органи:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • лица за која се верује да подржавају терористичке активности често посећују просторије непрофитне организације	<p><i>Индикатори које примењују државни органи и учесници у активностима НПО-а:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • средства непрофитне организације се пребацују на ентитет познат по вршењу, или подржавању, терористичких активности • непрофитна организација прима средства од ентитета познатог по вршењу, или подржавању, терористичких активности • непрофитна организација дели имовину са другом организацијом за коју се верује да подржава терористичке активности
<p><i>Индикатори које примењују државни органи и учесници у активностима НПО-а:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • непрофитна организација производи или набавља опрему за двоструку намену	

3. Финансијска, материјална или логистичка подршка означеним терористичким ентитетима

Повезаност ентитета означених као повезаних са тероризмом и непрофитног сектора је чест случај. Присуство означених ентитета је неретко индикатор већих (намерних или ненамерних) пропуста усклађености пословања удружења. Ова категорија индикатора се односи на ситуације када су у питању

означени терористички ентитети, те су индикатори упозорења преовлађујући и у овој категорији.

Индикатори ризика	Индикатори злоупотребе терориста
<p><i>Индикатори које примењују државни органи и учесници у активностима НПО-а:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • утврђено је да активности непрофитне организације подржавају лица или организације чији идентитет одговара онима на листи означених лица 	<p><i>Индикатори које примењују државни органи:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • постојање поузданих информација које указују да је непрофитна организација или њени представници укључени у подршку терористичких активности • постојање поузданих информација које указују да је непрофитна организација или њени представници повезани са трећим лицима које подржавају или су укључене у терористичке активности <p><i>Индикатори које примењују државни органи и учесници у активностима НПО-а:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • идентитети означених лица се подударaju са идентитетима лица у управљачкој структури или запосленима у непрофитној организацији

4. Ангажованости у подручјима где постоје претње од терористичких активности

Често се активности непрофитног сектора у ратним подручјима сматрају најризичнијим за злоупотребе од терориста због ниског капацитета управљања удружењем у таквим подручјима. Анализа ФАТФ-а је утврдила да, иако су ратна подручја сама по себи високоризична, постојање терористичке претње је такође важан фактор у одређивању ризика. Такође је утврђено да је идентификовање директне повезаности активности непрофитне организације са терористичким групама теже у иностраним јурисдикцијама. У овим случајевима, информације са лица места које би потврдиле учешће терористичке групе (и на тај начин пружиле индикатор упозорења) је тешко прикупити. Међународна сарадња и размена информација добија на значају у наведеним ситуацијама. Могућност ревизије активности непрофитне организације у иностранству је отежана, а могућност праћења материјалних и финансијских ресурса и

повезаности невладине организације са терористичком, постаје зависна од сарадње више јурисдикција.

Индикатори ризика	Индикатори злоупотребе терориста
<p><i>Индикатори које примењују државни органи:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ентитети који су активни у подручјима терористичких активности преносе средства на рачун непрофитне организације, заступника или запослених у удружењу <p><i>Индикатори које примењују државни органи и учесници у активностима НПО-а:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • непрофитна организација преноси материјалне и финансијске ресурсе, или је активна у подручјима где су терористичке групе присутне • пословне књиге непрофитне организације се чувају у подручјима где су терористичке групе присутне • представници непрофитне организације често путују у подручја где су терористичке групе присутне 	

5. Опште активности и управљање

Неколико индикатора произилази из општих активности и начина управљања непрофитном организацијом. Неки од ових индикатора потичу од покушаја учесника у активностима удружења (било интерних или екстерних) да прикрију своје поступке, као што је прикривање информација о програмима, активностима или финансирању удружења. Други индикатори у овој категорији проистичу из покушаја злонамерних појединаца да стекну утицај или контролу у легитимној непрофитној организацији.

Индикатори ризика	Индикатори злоупотребе терориста
<p><i>Индикаџори које ђримењују државни ориани:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • непрофитна организација има непријављене активности, програме или партнере • непрофитна организација користи необично сложену финансијску структуру за своје пословање • непрофитна организација избегава обавезно извештавање • програми и активности непрофитне организације су нејасно објашњени надзорним или регулаторним органима • непрофитна организација користи трећа лица за отварање банковних рачуна или извршавање трансакција <p><i>Индикаџори које ђримењују државни ориани и учесници у активностима НПО-а:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • трошкови непрофитне организације нису у складу са програмима и активностима • непрофитна организација не може да докаже за шта користи своје ресурсе • непрофитна организација не може да докаже порекло својих средстава • нерегуларности у рачуноводственим књигама и обавезним извештајима непрофитне организације • нетранспарентна управљачка структура и процедуре доношења одлуга непрофитне организације • непрофитна организација или њени представници користе фалсификовану или неусклађену документацију 	<p><i>Индикаџори које ђримењују државни ориани:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • средства јавног информисања наводе да се непрофитна организација бави активностима повезаним са тероризмом • непрофитна организација се припаја организацији за коју постоје индиције да подржава терористичке активности • хуманитарна помоћ коју пружа непрофитна организација је усмерена особама које су директно повезане са терористичким ентитетима • Индикатори које примењују државни органи и учесници у активностима НПО-а: • лица из управљачке структуре непрофитне организације су били у управљачкој структури организације за коју се сумња да подржава терористичке активности • сукоб унутар непрофитне организације где је познато да једна фракција симпатише или активно подржава терористичке групе

6. Подршка врбовању

Познати су случајеви у којима се средства непрофитног сектора користе у сврху врбовања лица за терористичке групе. Легитимне добротворне активности, најчешће оне које имају верски или образовни карактер, могу бити злоупотребљени у сврху врбовања терориста. Активности у сврху врбовања су често повезане са повећањем ризика од злоупотребе финансијских и материјалних ресурса непрофитних организација.

Индикатори ризика	Индикатори злоупотребе терориста
<p><i>Индикатори које примењују државни органи:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • појединци укључени у терористичке активности су повезани са непрофитном организацијом	<p><i>Индикатори које примењују државни органи и учесници у активностима НПО-а:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • лица из управљачке структуре или запослени у непрофитној организацији су укључени у активности које подржавају врбовање лица у сврху насиља
<p><i>Индикатори које примењују државни органи и учесници у активностима НПО-а:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • публикације и говорници непрофитне организације подржавају тероризам или терористичке групе	

7. Остале криминалне активности

Државни органи или учесници у активностима непрофитног сектора могу да примете криминалне активности удружења и последично повежу злоупотребу тих активности у терористичке сврхе. Истраживања су показала да постоји повезаност криминалних и терористичких група. Као и у случајевима тероризма, непрофитна организација не мора да буде вољно повезана са криминалним групама, већ може да буде злоупотребљена у криминалне активности од лица унутар саме организације или ван ње. Присуство других криминалних активности, нарочито у вези са индикаторима специфичним за тероризам, представљају снажан знак ризика.

Индикатори ризика	Индикатори злоупотребе терориста
<p><i>Индикатори које примењују државни органи:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • фиктивна непрофитна организација <p>Индикатори које примењују државни органи и учесници у активностима НПО-а:</p> <ul style="list-style-type: none"> • криминалне активности и средства се прикривају у објектима непрофитне организације • лица из управне структуре или запослени у непрофитној организацији су укључени у криминалне активности 	<p><i>Индикатори које примењују државни органи и учесници у активностима НПО-а:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • криминалне активности и средства која се повезују са тероризмом се прикривају у објектима непрофитне организације • лица из управне структуре или запослени у непрофитној организацији су укључени у криминалне активности које су повезане са тероризмом

Индикатори Управе за спречавање прања новца

Управа за спречавање новца, у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма, је један од државних органа Републике Србије који објављује и ажурира листу индикатора за препознавање сумњивих активности и трансакција у вези са финансирањем тероризма.

Наведена листа је општег карактера, не односи се на одређене групе обвезника или послова, и обавезујућа је за све обвезнике по Закону.

За разлику од неких страних земаља које су сачиниле индикаторе где се специфично као високоризичне наводе неке верске, националне или етничке заједнице, као и поједини финансијски и нефинансијски сектори, и самим тим означавају као ризичнији у односу на друге, учесници при изради индикатора Републике Србије су обрађали посебну пажњу да се избегне дискриминација по основу вереисповести, националне и етничке припадности, културе,

друштвеног порекла, расе и пола. Индикатори су израђени на основу искуства и анализе случајева финансирања тероризма, као и препорука организација које се баве проблематиком финансирања тероризма.

Важно је напоменути да подударане неке активности са индикатором не значи и да је та активност аутоматски сумњива или нелегална. Индикатори указују на сумњу, али поједине активности се пуком случајношћу поклапају са њима. Обвезницима се константно наглашава да је познавање клијента и темељна идентификација странке од енормног значаја, нарочито узевши у обзир да се, као што Управа континуирано подсећа, сумњиве активности и трансакције пријављују Управи у складу са анализом ризика (*risk-based approach*), а не механички на основу пуке примене индикатора. Примена приступа заснованог на анализи ризика је и препорука ФАТФ-а и када је у питању надзора обвезника.

Листа индикатора за препознавање сумњивих активности и трансакција у вези са финансирањем тероризма

(кратко објашњење разлога за стављање индикатора на листу је представљено у курзивним словима)

Индикатор 1

Сумња да је лице означено на „црним листама“ (консолидована листа Комитета за санкције на основу резолуција Савета безбедности Уједињених нација, „црне листе“ ЕУ и друге) или да је лице повезано са лицима која се налазе на наведеним листама.

Појава лица на њив. „црним листама“ аутоматски изазива сумњу у то да је лице повезано са нелегалним активностима. Чак и када се лице налази на листама које нису обавезујуће за примену у Републици Србији, постоји индикација да се у позадини активности лица дешава нелегална радња.

Индикатор 2

Лице се у средствима јавног информисања доводи у везу са тероризмом/ финансирањем тероризма/екстремизмом и фундаментализмом/верским радикализмом.

Оштрије постоји то да се у средствима јавног информисања могу наћи информације које још нису званично потврђене, али бирократски процес, и када је најефикаснији, сторије је од начина на који се у данашње време шире

вeстии. Информације о лицу у негaтивном контексту моју, али не морају, бити индикaтивне.

Индикатор 3

Сумња се да клијент врши трансакције по инструкцијама другог лица, у чијој се пратњи најчешће и појављује.

Уколико се лице често појављује у нечијој пратњи и вербално или невербално изражи одобрења за своје послове може се смети уписак да се активности врше у користи лица које не жели да његов идентитет буде обелодањен обвезнику.

Индикатор 4

Лице полаже средства на више рачуна (личних или за која је овлашћен) и даје налог за пренос тих средстава у корист истог лица у иностранству по основу донација, помоћи и сл.

У многи земљама је на снази обавеза да се прекогранични трансфери средстава изнад одређеног износа пријављују надлежним органима. Избејавање трансфера средстава кроз једну трансакцију указује на избејавање рејистровања те трансакције код надлежних органа.

Индикатор 5

Постоје сазнања да клијент који има лошу репутацију или код којег постоји сумња у изворе средстава, у свом пословању користи виртуалне валуте, нпр. биткоин или лајткоин (енг. bitcoin, litecoin), или користи алтернативне канале плаћања (нпр. хавала, хунди), са циљем избегавања редовних финансијских канала.

Иако су алтернативни канали плаћања (хавала и сл) у неким земљама јефтини и економичнији (у појединим земљама и рејонима, и једини) начин трансфера средстава, избејавање редовних финансијских канала је индикaтивно.

Индикатор 6

Клијент/налогодавац/прималац средстава је повезан са подручјем у којем се одвијају терористичке активности или државом која подржава терористичке активности/групе.

Подручја у којима се одвијају терористичке активности су високоризични сами по себи. Повезаност са таквим подручјима је индикaтивна.

Индикатор 7

Трансакције повезане са подручјима високог ризика при чему се средства подижу искључиво на банкоматима.

Искључиво коришћење банкомата указује на сумњу да лице не жели да буде лично идентификовано приликом вршења трансакције.

Индикатор 8

Упоредо коришћење картица, у различитим земљама, издатих истом клијенту.

Оваква активност је веома индикативна ако нема овлашћених лица за коришћење издати картице.

Индикатор 9

Готовинске уплате на рачун се поклапају са праћеним подизањем на банкомату у другој земљи.

На овај начин се такође могу избећи пријаве прекограничног трансфера средстава. Оваква активност је веома индикативна када се средства подижу у високоризичним подручјима (видети Индикатор 7).

Индикатор 10

Сумња у истинитост наведене сврхе трансакције (нпр. помоћ породици, издржавање лица, појмови често коришћени од стране екстремиста и терориста и сл.), нарочито ако се ради о учесталим налозима где се не може утврдити лична или пословна веза између учесника трансакције.

„Помоћ породици“ је често злоупотребљена сврха трансакције и у пословању. У многим јурисдикцијама приходи по основу помоћи нису ојорезиви. Такође, слање помоћи у подручја где се одвијају рајне и терористичке активности је лоично.

Индикатор 11

Непотпуни детаљи у вези са налогом за извршење трансакција у корист непрофитне организације (непрофитне организације, задужбине, удружења, фонда, верске организације и др.) или у корист физичких лица повезаних са наведеном организацијом.

Избегавање давања података о донаџорима средстава или корисника помоћи изазива сумњу да се средства не користе наменски од стране непрофитне организације.

Индикатор 12

Већи број лица овлашћен по истом рачуну физичких лица, односно непрофитних организација (непрофитне организације, задужбине, удружења, фондови, верске организације и др.) и честе промене овлашћених лица по рачуну.

Учешћале помене овлашћених лица, као и велики број овлашћених лица по рачуну изазивају сумњу у оправданост коришћења, а уједно повећавају шансу за злоупотребу шакој рачуна.

Индикатор 13

Трансакције непрофитне организације (непрофитне организације, задужбине, удружења, фонда, верске организације и др.) у циљу изградње објекта, нарочито уколико се прималац средстава не може довести у везу са грађевинском делатношћу.

Неретко су случајеви у свету да су се средства трансферисала терористичким организацијама под велом изградње верској објекта или школе.

Индикатор 14

Трансакције које могу указати на повезаност са набавком оружја, опреме и технологије за производњу оружја за масовно уништење (WMD), укључујући трансакције лица из земље која је означена као високоризична за набавку WMD, трговину предметима двоструке намене у смислу Уредбе Савета Европске уније 1334/2000, као и трансакције лица која немају историју куповине исте или сличне робе.

Трансакције у вези са оружјем су саме по себи индикативне, нарочито ако се узме у обзир да се у пословању јављају ново лице.

Индикатор 15

Трансакције за које су службеници на основу искуства, знања и информација којима располажу оценили да нису у складу са уобичајеним активностима странке.

Искуство обвезника је од енормној значаја. Обвезници су најбоље упознати са активностима клијената и неретко имају прилику да добу до сазнања која могу бити индикативна.

Опет напомињемо да поклапање одређене активности са једним или више индикатора не прејудуцира да се одвија нелегална или сумњива активност. Анализа понашања клијента, односно донатора, партнера, партнерске организације, и корисника средстава удружења (шаблони пословања) и познавање клијента су често од кључног значаја.

Студија хипотетичког случаја

У циљу разумевања наведених модалитета и индикатора представљамо хипотетички случај злоупотребе непрофитног сектора у циљу финансирања тероризма. Пример који следи је скуп више студија случаја који представља комбинацију свих модалитета злоупотреба и у ком се могу препознати индикатори из сваке категорије индикатора које би требало да примењују државни органи и учесници у активностима непрофитних организација.

Злоупотреба непрофитног сектора од стране терористичке организације ТО

Политичко-економска ситуација у Земљи А је довела до повећања сепаратистичких покрета мањинске етничке заједнице у тој држави. Осим политичке, одређене групе су се одлучиле и за оружану борбу у циљу добијања независности. Методи којима су поједине групе оружаних формација приступиле су довеле до тога да, заједно са својим лидерима, буду стављене на међународне листе означених лица за тероризам.

Једна од означених терористичких организација ТО је увидела да се може финансирати и путем злоупотребе непрофитног сектора оснивајући лажну непрофитну организацију која би, осим директног прикупљања средстава и извршења активности у циљу подршке терористичкој организацији ТО, могла и да злоупотреби легитимне непрофитне организације у земљи и иностранству. Лидери терористичке организације ТО су одлучили да удружење НОТО буде основано у Земљи Б која, осим што има велику популацију етничког порекла као и мањина у Земљи А која се бори за независност, има изразито висок животни стандард и слободу деловања непрофитног сектора.

Званични циљ удружења НОТО је ширење свести о проблемима са којима се суочава мањинска заједница у Земљи А, ширење културе и традиције те етничке заједнице и пружање хуманитарне помоћи страдалим цивилима. Стварни (прикривени) циљ удружења НОТО је успостављање мреже за прикупљање и слање материјалне и финансијске помоћи терористичкој организацији ТО и

индоктринација екстремистичких ставова верске идеологије мањинске етничке групе у Земљи А.

Удружење НОТО је наизглед испуњавало своје званичне циљеве. У Земљи Б су основани едукативни и културни центри који су за циљ имали представљање историје и културе етничке заједнице. Чланови удружења НОТО који су били предавачи у наведеним центрима су посећивали и скупове и постајали чланови других удружења исте етничке заједнице, али и других заједница исте вероисповести. Самостално, или у сарадњи са другим удружењима, организовано је скупљање финансијских средстава, као и материјалне помоћи која је у коНПОјима превожена у Земљу А. Материјална помоћ је сачињена од хране, гардеробе, лекова, кућне хемије, средстава за личну хигијену и сл. Прикупљена финансијска средства су трансферисана на рачуне локалних непрофитних организација у Земљи А која су делила помоћ социјално угроженим члановима мањинске етничке заједнице у тој држави. Удружење НОТО је уложило и значајна средства у израду и маркетинг веб сајта која је за циљ имала ширење свести о жртвама мањинске етничке заједнице у оружаним скукобима у Земљи А.

Један од уобичајених начина преношења финансијских средстава је био путем агената за пренос новца; прикупљена готовинска средства не би била полагана на рачуне удружења НОТО у Земљи Б, већ би била подељена члановима удружења који би их трансферисали активистима удружења у Земљу А или околне земље.

Један од таквих трансфера је пријављен финансијскообавештајној служби (ФОС-у) Земље В, која се граничи са конфликтним подручјем Земље А. Наиме, члан удружења НОТО је путем Western Union-а из Земље Б послао мању суму новца брату лидера терористичке организације ТО. Иако се лидер терористичке организације ТО налазио на међународним листама означених лица повезаних са тероризмом, његов брат није, али се налазио на листи означених лица у Земљи В због индоктринације малолетних лица која су извршавала самоубилачке нападе у Земљи А.

ФОС Земље В је упутио захтев ФОС-у Земље Б за провере члана удружења НОТО. Проверама је утврђено је предметно лице често користило Western Union за слање средстава у Земљу А држављанима Земље Б за које се испоставило да су активисти удружења НОТО. Наведено је указало да се средства удружења НОТО прикупљена у готовини полагају на рачуне те непрофитне организације што је изазвало сумњу да се ни не евидентирају у пословним књигама.

Упоредом провером удружења НОТО и непрофитних организација у Земљи Б са којим сарађује је утврђено да заједничке активности прикупљања средстава нису забележене у агендама удружења НОТО, али јесу у другим удружењима, код

неких заједно и са износима прикупљене готовине која је предата члановима удружења НОТО. У просторијама удружења НОТО је откривена већа количина готовине која није евидентирана у складу са рачуноводственим законима у Земљи Б.

Даљом анализом активности удружења НОТО и сарадњом државних органа Земље Б и Земље А је утврђено следеће:

- ▶ анализом рачуна којима су правдани трошкови удружења НОТО утврђено је да се често појављују рачуни који потврђују куповину робе која је достављана као хуманитарна помоћ у Земљу А; међу купљеном робом су се могле наћи хемикалије које су се, осим за кућну хигијену, могле искористити и за прављење експлозивних направа;
- ▶ значајна средства су одвајана за путне трошкове активиста удружења НОТО у Земљу А или с њом пограничне земље; провером евиденције граничних прелаза је утврђено да се значајан број лица која су отишла још увек није вратио у Земљу Б, а нека од тих лица су представљена на веб сајту удружења НОТО као жртве страдале „велемученичком смрћу у борби за ослобођење и истину“;
- ▶ анализом литературе и пропагандног материјала који је публиковало удружења НОТО, утврђено је да су верске идеје екстремизоване у циљу индоктринације и врбовања лица у сврху извршења терористичких дела;
- ▶ средства која је удружење НОТО са свог рачуна у Земљи Б пребацивало на рачуне других удружења у Земљи А јесу коришћена за помоћ социјално угроженом делу становништва; међутим, детаљном анализом је утврђено да се већина лица која су примала наведена средства, на посредан или непосредан начин, може повезати са терористима који су страдали, најчешће у самоубилачким нападима.

Модалитети злоупотребе непрофитних организација од стране терористичких организација су препознатљиви у представљеној студији случаја:

- Узевши у обзир да је удружење НОТО формирано од стране терористичке организације ТО са стварним циљем финансирања те терористичке организације, повезаност са терористичким ентитетом и лажно представљање је присутно у свим активностима удружења НОТО.
- Удружење НОТО је вршило подршку врбовању терориста путем предавања у едукативним центрима, веб сајта и публикација. Достављање помоћи члановима породице погинулих терориста се такође може сматрати подршком врбовању. Познато је да се терористичке организације често користе обећањима да ће обезбедити чланове породице приликом убеђивања појединаца у извршење самоубилачког напада.
- Достављање помоћи члановима породице погинулих терориста се такође може сматрати и интерним преусмеравањем средстава непрофитних организација у Земљи А која су примала средства и сарађивала са удружењем НОТО, док се злоупотреба готовине коју је удружење НОТО сакупило у сарадњи са другим легитимним удружењима може сматрати екстерним преусмеравањем средстава и злоупотребом активности удружења.

У представљеном случају се могу препознати следећи индикатори које би учесници у активностима непрофитних организација требало да препознају:

- из категорије „Финансијска подршка познатим терористичким ентитетима или ентитетима за која се сумња да су терористичка“:
  - средства непрофитне организације су помешана са личним средствима неког лица или привредног ентитета
  - средства непрофитне организације се преносе на ентитете за које се верује да су укључени, или подржавају, терористичке активности
- из категорије „Материјална подршка познатим терористичким ентитетима или ентитетима за која се сумња да су повезана са тероризмом“:

- непрофитна организација производи или набавља опрему за двоструку намену
- › из категорије „Финансијска, материјална или логистичка подршка означеним терористичким ентитетима“:
  - утврђено је да активности непрофитне организације подржавају лица или организације чији идентитет одговара онима на листи означених лица
- › из категорије „Ангажованости у подручјима где постоје претње од терористичких активности“:
  - непрофитна организација преноси материјалне и финансијске ресурсе, или је активна у подручјима где су терористичке групе присутне
  - представници непрофитне организације често путују у подручја где су терористичке групе присутне
- › из категорије „Опште активности и управљање“:
  - нерегуларности у рачуноводственим књигама и обавезним извештајима непрофитне организације
  - непрофитна организација или њени представници користе фалсификовану или неусклађену документацију
- › из категорије „Подршка врбовању“:
  - публикације и говорници непрофитне организације подржавају тероризам или терористичке групе
  - лица из управљачке структуре или запослени у непрофитној организацији су укључени у активности које подржавају врбовање лица у сврху насиља
- › из категорије „Остале криминалне активности“:
  - криминалне активности и средства која се повезују са тероризмом се прикривају у објектима непрофитне организације

Активности непрофитних организација у циљу заштите од злоупотребе од стране терористичких организација

Непрофитни сектор може да изради протоколе за процену ризика и стратегије за спречавање финансирања тероризма у циљу транспарентности пословања и повећања поверења донатора. У многим земљама постоје удружења која за циљ имају развој стандарда и иницијатива којима би осигурале одговорност и транспарентност рада непрофитног сектора. Уређен непрофитни сектор који послује транспарентно повећава поверење донатора и партнера које константно треба уверавати да удружења са којима су склопили партнерске односе неће постати злоупотребљена у сврхе тероризма.

Анализа ризика

Ризик од финансирања тероризма увек постоји и увек треба имати на уму да непрофитна организација може бити злоупотребљена од донатора, партнерских организација или корисника средстава удружења.

Од значаја је сачинити интерну анализу ризика у којој треба сагледати како удружење може бити злоупотребљено од стране терориста. Потребно је испитати добронамерност партера, нарочито када се улази у пројекте са новим, непознатим организацијама или појединцима. Непрофитне организације које имају активности, односно донаторе, партнере или кориснике средстава у иностранству, требало би да предузму виши степен процене ризика од удружења која су заступљена само на домаћем нивоу. Јавно доступне информације су од великог значаја при одлучивању када се разматра остваривање партнерства са другим удружењима и физичким и правним лицима.

Смањење ризика

Удружења могу да смање ризик од злоупотребе уводећи процедуре финансијске контроле и управљања ризиком у самој организацији. У циљу умањења ризика, непрофитне организације би требало да оцене сопствени ниво ризика и да усвоје одговарајуће процедуре против злоупотреба од стране терориста кроз:

- провере донатора користећи јавно доступне податке, али и верификације извора новчаних средстава;
- сачињавање метода за евидентирање донација и расподеле прикупљених средстава;
- провере партнера и корисника средстава удружења;
- израду протокола за надзор и праћење делотворности процедура за спречавање финансирања тероризма;
- едукацију запослених и волонтера како да препознају индикаторе сумњивих активности у вези са финансирањем тероризма.

Разумљиво је да активности неких удружења захтевају пружање ургентне хуманитарне помоћи, често у подручјима где су формални системи у застоју, али непрофитне организације треба да користе формалне финансијске канале за извршење трансакција кад год је могуће.

Непрофитне организације морају примењивати рачуноводствене стандарде земље у којој су активне, а доступност финансијских извештаја је од великог значаја за транспарентност рада удружења. У многим земљама су усвојена начела добре праксе која садрже изјаву о намери да се ради поштено и часно, уз одговарајућу отвореност у погледу пружања информација заинтересованим странама. Недвосмислене и јасне изјаве о циљевима и задацима удружења, као и о активностима путем којих ће удружење да оствари задате циљеве, морају бити јавно доступне.

Непрофитне организације не би смеле да се устручавају да идентификују и пријаве све сумњиве активности које се догоде или које им привуку пажњу надлежним државним органима.

Саморегулатива

У многим земљама у непрофитном сектору постоје, назовимо их, саморегулаторне организације које развијају стандарде који обезбеђују транспарентност и повећавају поверење у рад целог сектора. Ти стандарди се односе на управљачку структуру, транспарентност пословања, финансијску одговорност, прикупљање донација, кадровско управљање и учешће волонтера у раду удружења.

Постоје и непрофитне организације које помажу другим организацијама да успоставе интерне процедуре и смање ризик од злоупотребе сектора, укључујући и злоупотребе од стране терориста. Неке саморегулаторне иницијативе, чак иако им није циљ умањење ризика од финансирања тероризма, повећавају транспарентност и управљање у активностима удружења, и самим тим чине удружење мање привлачним за злоупотребу од терориста.

Библиографија

- Азиновић, Владо и Едина Бећиревић, *A Waiting Game: Assessing and Responding to the Threat from Returning Foreign Fighters in the Western Balkans*, Regional Cooperation Council, Сарајево, 2017
<https://www.rcc.int/pubs/54/a-waiting-game-assessing-and-responding-to-the-threat-from-returning-foreign-fighters-in-the-western-balkans>
- Barker, Anthony Grahame (2013), *Ризици од злоупотребе непрофитних организација за прање новца и финансирање штероризма у Србији*, Савет Европе, Београд, април 2013
<https://rm.coe.int/the-risks-to-non-profit-organisations-of-abuse-for-ml-terrorist-finance/16807828e4>
- MONEYVAL Secretariat (2016), *Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures Serbia*, Council of Europe, Strasbourg
<https://rm.coe.int/anti-money-laundering-and-counter-terrorist-financing-measures-serbia-/1680715fdb>
- MONEYVAL Secretariat (2018), *At a glance*, Council of Europe, Strasbourg
<https://www.coe.int/en/web/moneyval/>
- UN CTITF (2009), *Tackling the Financing of Terrorism*, United Nations, New York
<https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/tackling-financing-terrorism-working-group-report-2009>
- FATF (2012-2017), *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*, FATF, Paris, France
<http://www.fatf-gafi.org/recommendations.html>
- FATF (2014), *Risk of terrorist abuse in non-profit organisations*, FATF, Paris
<http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/risk-terrorist-abuse-non-profits.html>
- FATF (2015), *Best Practices Paper on Combating the Abuse of Non-Profit Organisations (Recommendation 8)*, FATF, Paris
<http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/bpp-combating-abuse-npo.html>
- FATF (2015), *Emerging Terrorist Financing Risks*, FATF, Paris
<http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/emerging-terrorist-financing-risks.html>
- FATF (2015), *Financing of the terrorist organisation Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)*, FATF, Paris
www.fatf-gafi.org/topics/methodsandtrends/documents/financing-of-terrorist-organisation-isil.html
- FATF (2018), *Financing of Recruitment for Terrorist Purposes*, FATF, Paris
<http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/financing-recruitment-terrorist-purposes.html>
- Charity Commission for England and Wales (2012), *Charities and terrorism*, Charity Commission for England and Wales
<https://www.gov.uk/government/publications/charities-and-terrorism>

